

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

АРХЕОЛОГИЯ ВА БУХОРО ТАРИХИ КАФЕДРАСИ

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ

(Энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛАРИ

2024 йил 10 май

Бухоро – 2024

Илмий-амалий анжуман Бухоро тарихи, манбашунослиги, тарихшунослиги, археологияси, этнографияси, нумизматикаси, шаҳарсозлиги, маданият ва санъати соҳаларида амалга оширилаётган энг янги илмий натижаларни илмий жамоатчиликка етказиш, фан ва таълимнинг узвий боғлиқлигини кучайтириш мақсадида Бухоро давлат университетида **2024 йил 10 май** куни **“БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ” (ЭНГ ҚАДИМГИ ЗАМОНЛАРДАН ҲОЗИРГАЧА)** мавзусидаги Республикао микёсида илмий-амалий конференция белгиланган тадбирларни амалга ошириш мақсадида ўтказилди.

Ушбу илмий тўплам кенг илмий жамоатчилик, Бухоро тарихи билан қизиқувчилар, тарихчилар, магистрантлар ва талаба ёшларга мўлжалланган

Масъул муҳаррир:

БухДУ профессори, тарих фанлари доктори

Ҳ.Ҳ.Тўраев

Таҳрир хайъати ва аъзолари:

О.Х.Ҳамидов - Бухоро давлат университети ректори, и.ф.д., профессор
Т.Х.Расулов - илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректор, ф.ф.д., профессор
А.А.Болтаев - Тарих в юридик факультети декани, ф.ф.д., доцент
Ф.У.Темиров - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири, т.ф.ф.д (PhD) доцент
С.И.Иноятов – Бухоро давлат университети профессори, т.ф.д.
М.И.Ниязова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
М.Б.Қурбонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
Ф.Ҳ.Бобожонова - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.н
А.Ҳ.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси доценти, т.ф.ф.д (PhD)
Б.Б.Болтаев - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси, т.ф.ф.д (PhD)
О.И.Ражабов - Археология ва Бухоро тарихи кафедраси катта ўқитувчиси,
Ш.Ў.Носиров – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси,

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчилар:

Темиров Ф.У. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси мудири
Умаров Б.Б. – Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси
Носиров Ш.Ў– Археология ва Бухоро тарихи кафедраси ўқитувчиси

Мазкур тўплам Бухоро давлат университети Илмий Кенгашининг 2024 йил 4 майдаги
9 – сонли қарори билан нашрга тавсия қилинган.

*Илмий-амалий анжуман материалларида ёритилган тарихий жараёнлар,
маълумотлар, чиқарилган хулосалар, манба ва адабиётлар учун муаллифларнинг
ўзлари масъул ва жавобгардир*

БУХОРО АМИРЛИГИДА ҚОЗИ МАНСАБИ ВА ХИЗМАТ ФАОЛИЯТИ
ЙЎНАЛИШЛАРИ

Исмат Нусратиллоевич Наимов
Бухоро давлат университети
“Археология ва Бухоро тарихи”
кафедраси доценти, т.ф.ф.д., (PhD)

Бухоро азалдан кўхна тамаддун марказларидан бири бўлиб, бу қадим шаҳарда жаҳон илм-фан тараққиёти билан биргаликда жамиятда адолатни таъминлашга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшган атоқли қозилар ҳам етишиб чиққан. Бухорода қозикалонлик қилиб донг таратган, ўзларининг илму маърифати ва адолати билан намуна кўрсатган етти нафар қози ўтганлиги ҳам маълум. Бухоро амирлигида қозилик институти давлат маъмурий бошқарув тизимида алоҳида ўрин эгаллайдиган ва ҳуқуқий-диний йўналишга кирувчи 11 та мансаблардан бири саналган.

Бухоро амирлигининг суд ҳокимиятига Қозикалон раҳбарлик қилиб, унинг қўл остида 28 та беклик ва 7 та Бухоро туманлари қозилари бўйсунган. Қози ҳуқуқий, маънавий-маърифий ва диний ишлар учун алоҳида белгиланган масъул шахс сифатида Қозикалон кўрсатмаларини ижро этган ва бошқа маҳаллий раҳбарлардан ўз фаолиятида тўла мустақил бўлиб, бекликлардаги ҳақиқий ҳолат тўғрисида Қозикалонга ёки шахсан амир қўшбегисига ошқора ёхуд махфий маълумот тақдим этиш ваколатига эга бўлган¹.

Бухоро амирлигида **қозилар хизмат фаолияти кўрсатиш йўналишига** кўра қуйидаги турларга бўлинган:

1. *Шайх-ул-ислом*² – уламолар фаолиятини шариат талаблари асосида тартибга солиб туриш;

2. *Қозикалон* ва унинг қўл остидаги қозилар (фуқарои) – шариат қоидаларини ҳаётга тадбиқ этиш ва унинг устидан қатъий назорат юритиш;

3. *Қози-ўрда* (сипои) – лашкарлар, сипоҳлар ишларини назорат қилиш учун масъул ҳисобланган³.

Қозикалон лавозимига аксарият ҳолларда уламолар таркибидан раис лавозимида фаолият юритиб, тажриба орттирган кишилар тайинланган. Қозикалон “*шариат-паноҳ*” унвонига эгалик қилиб, амирликдаги барча қозиларнинг раҳбари саналган ва ўзига ўринбосар – “*ноиб*” ёки “*вакил*” тайинлаши мумкин бўлган⁴.

Қозилар йирик фикҳий уламолар томонидан мукаммал ишлаб чиқилган асрлар давомида амалда бўлган махсус одоб-ахлоқ меъёрларига қатъий риоя этишлари талаб этиларди. Шундай беқиёс манбалардан бири буюк ватандошимиз Бурҳониддин Марғиноний (1123-1197)нинг “*Ҳидоя*” асари бўлиб, унда фикҳ илмлари мукаммал тушунтириб берилган. 1178 йили Самарқандда ёзилган “*Ҳидоя*” асари тўрт жуздан иборат, мусулмон мамлакатларида ҳуқуқшунослик бўйича энг асосий қўлланма ҳисобланади. Айнан мазкур асарда шариат аҳкомлари тўғрисидаги маълумотлар билан биргаликда, “*Қозиларнинг мақоми*” деб номланган ХХ бобида адолат ҳимоячилари – қозиларнинг бурч ва мажбуриятлари, уларга берилган ваколатлар, қўйилган талаблар, ҳукм чиқариш қоидалари каби ниҳоятда муҳим масалалар ўз ифодасини топган.

Уларга кўра, қозиларга ақлни заифлашишига сабаб бўладиган омиллар, яъни қорни оч, чанқоқ ва жаҳли чиққан, ғазабланган маҳалда ҳукм чиқариш мумкин бўлмаган. Агар жавобгар ҳукм чиқариш пайтида дастлаб даъвогар талабига қарши турса-ю, сўнгра

¹ Ўзбекистон МА, И-126-фонд, 1-рўйхат, 203-иш, 1-варақ.

² *Шайх-ул-ислом* Бухоро амирлигида қозикалон лавозимидан юқорида турса ҳам ХХ аср бошларига келиб амалда давлат ҳаётида ўз таъсирини йўқота бошлайди, чунки кўплаб масалалар қозикалон ташаббуси билан бевосита ҳал этилиш ҳолатлари кўпайиб боради.

³ Бухоро амирлиги қозихона маҳкамаси тарихи (XVIII аср ўрталари – ХХ аср бошлари) [Матн] / лойиҳа раҳбари И.Наимов. – Бухоро: “Дурдона” нашриёти, 2023. – Б. 49.

⁴ Семенов С. Очерк устройства центрального административного управления Бухарского ханства позднейшего времени. – Сталинобод: Нашриёти академияти фанҳои РСФСР Тоҷикистон, 1954. – С. 30-31.

қўринмай кетса, қози қарор чиқариш муддатини кечиктириши мумкин эди¹. Чунки, қоидага қўра, қози қарор чиқараётган пайтда даъвогар билан жавобгар ўртасида ҳақиқий баҳс бўлиши керак эди. Шу орқали ҳақиқатни юзага чиқариш мумкин бўлган. Қози маҳкама жараёнида даъвогар ва жавобгарга тенг муносабатда бўлиши, уларнинг манфаатини биридан устун қўймаслиги, томонларнинг бирига жилмаймаслиги, чунки бу ҳаракати билан қайси бир томонга рағбати устун маъносида ифодаланиши мумкинлиги каби хизмат йўриқномалари ҳам “Ҳидоя”да келтирилади.

Шу билан бирга, қозилар ўз вазифаларига масъулият билан ёндашмасалар уларга таъсир чоралари ҳам белгиланган. Хусусан, қози бида туриб адолатсиз ҳукм чиқарса, мансабидан бўшатилади. Бундай салбий ҳаракатлари билан авлодларининг ҳам келажагига таъсир этган, оқибатда авлодларидан ҳеч бирига қози бўлишга рухсат берилмаган².

Қозиларнинг мажбуриятларига: фаолият юритаётган шахри ёки вилоятидаги барча фуқаролик ва жиноий ишларни кўриб чиқиш; жамоа ахлоқини назорат қилиш; зарурий ҳолларда кишиларга ва мулкларга васийлар (мерос ҳуқуқи)ни тайинлаш; вақф мулкларини назорат қилиш, жамоат бино ва иншоотларини, кўча, йўл ва майдонларнинг ҳолатини тафтиш қилиш; меросни тақсимлаш ҳамда унга васийларнинг риоя қилишини текшириб туриш; оила-никоҳ аҳдномалари ва муаммоларининг тўғри олиб борилишини ҳамда жиноят ва жазо белгиланиши бошқариш, миршаблар ва зиндонлар тафтишини юритиш; закот, солиқни йиғиш ва тақсимлаш ишларини назорат қилиш³ ҳамда масжидлар ва бозорларни текшириш, шунингдек, мусулмонларнинг шариатга риоя этишлари ва бошқа ижтимоий ҳаётдаги муаммоларни ҳал этиш каби масалалар кирган.

Шариат қозиларни ўз иш фаолиятида ҳолис, адолат ва масъулиятли бўлишга даъватлаган. Хусусан, машҳур ҳадисшунос олим Абу Довуд Сулаймон ҳадисларга таянган ҳолда асослаб беришича: “Муҳаммад Расулуллоҳ (с.а.в.) айтганлар: **Қозилар уч тоифадан иборатдир.** Улардан фақат бир тоифадаги қозилар жаннатга киритилади, ўшалар **ҳақиқатни нозил қилганлар** ва унга мувофиқ ҳукм чиқарганлардир. Бироқ ҳақиқатни ошкор қилган, лекин **ҳукм чиқараётганда унга эътибор бермаган қози** дўзахга киради; томонлар (даъвогар ва жавобгар)нинг ноҳолис даъволарини бида туриб инобатга олган ҳолда ҳукм чиқарган ва ишнинг тубига етиб бормаган, **одамлар устидан жоҳиллик билан ҳукм чиқарган қозининг** ҳам жойи дўзахда”⁴ бўлар экан. Бошқа бир ҳадисда Расулуллоҳ (с.а.в.): “Ким қозиликни талаб қилса ва унга эришиш учун воситачилар қўйса, у ўз ҳолига ташлаб қўйилади. Кимга қозилик мажбур қилинса, Аллоҳ уни тўғрилиққа йўллаб турувчи фариштани нозил қилади”⁵, дейилади.

Қозилик маҳкамаси ҳозирги дунёвий ҳуқуқ нуқтаи назаридан, қатъий суд маҳкамалари эмас эди: уларда тергов органлари, прокурорлар ва адвокатлик органлари мавжуд бўлмай, бу жараёнларнинг барчаси бир маҳкамада, умумий ҳолатда амалга ошириларди. Муайян ҳудудда қозиларнинг сони ва уларни тайинланиши, четлатилиши амир иродасига боғлиқ бўлган. Қозиларнинг хизмат ваколат муддати белгиланмаган. Давлат раҳбари энг билимдон кишилар орасидан олий судьяни – *қозикалонни* тайинлаган ва у бошқа барча қозиларга раҳбарлик қилган, лекин, у қўл остидагиларнинг ишларига аралашishi мумкин бўлмаган. Амир Абдулаҳад замонидан бошлаб, қозикалон амирга

¹ Бурхануддин Маргинани. Хидоя / Комментарий мусульманского права. пер. с англ.; под ред. Н.И. Гродекова; отв. ред., авт. предисл., вступ. ст. и науч. комм. проф. А.Х. Саидов. В двух частях, четырёх томах Часть 1. Том II. – Москва: Волтерс Клувер, 2010. – С. 733.

² Судья маънавияти, одоби ва масъулияти [Матн] / нашрга тайёрловчилар Ф.Т. Турсунов, С.Б. Асқаров. – Тошкент: Muharrir nashriyoti, 2021. – Б. 25.

³ Мирзаев Н. Қози лавозими ва унинг одоби ҳақида ёзилган асарлар таҳлили // “Infolib”. №2, 2019. – Б. 68.

⁴ Хадисы пророка (Хадис 56) / Перевод смыслов и комментарии Иман Валерии Пороховой. 5-е издание. – Москва: «Рипол-Классик», 2022. – С. 118.

⁵ Судья маънавияти, одоби ва масъулияти [Матн] / нашрга тайёрловчилар Ф.Т.Турсунов, С.Б. Асқаров. – Тошкент: Muharrir nashriyoti, 2021. – Б. 60.

ҳафтада бир марта мамлакатнинг умумий аҳволи юзасидан расман ахборот бериб, буйруқ олиб туриш анъанаси йўлга қўйилган¹.

Қозиларнинг қарорлари якуний деб топилаётган эди ва шикоят қилиш назарда тутилмас эди. Бироқ, айрим пайтларда ҳукмдан норози бўлиб аҳолидан шикоят тушганда, қозилар қозикалонга ишларни кўрсатиши амалиёти мавжуд эди. Қозикалон эса, қоида тариқасида, ишни диншунос-олимлар, яъни аъламлар эътиборига ҳавола этиб, улардан одилона қарор чиқариш талабини кўярди². Қозилар маҳкамада ишни кўриб чиқиш жараёнида яқка ҳолда фаолият юритиши таъқиқланган. Ҳар бир қози ҳузурида муфтийнинг бўлиши талаб этилган. *Муфтий* қозига ҳуқуқий маслаҳатчи ҳисобланиб, шариатга асосан қозилар бир неча муфтийга эга бўлган. Муфтийларнинг асосий вазифаси жавобгар ёки даъвогар қозига мурожаат қилганда қози ишни кўриб чиқишдан олдин томонларга асосланган ривоят ёзиб беришдан иборат бўлган. Муфтий иккала томонни алоҳида тинглаб воқеъликни баён қилганларига кўра масала ечими учун фикхий манбалардан иқтибосларни ёзма равишда бериб, ўз муҳрини қўйган. Даъвогар ва жавобгар ривоятни қозига олиб боришган ва қози ривоятларни солиштириб шаръий суд ҳукмини эълон қилган³.

Бухоро амирлигида бошқа хонликлардан фарқли ўлароқ, туман қозиларида фаолиятининг чегараси белгиланган қатъий ҳудудлар бўлган. Шу билан бирга бир туман аҳолиси бошқа туман қозисига ишонч билдириб унга мурожаат этиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолган, яъни ҳар бир мурожаатчи ўзи истаган қозига бирор бир ҳуқуқий масала бўйича мурожаат этиши мумкин эди. Суд мунозарали, очиқ ва ошкора ўтарди. Суд бошланишидан олдин қози томонларга келишувга эришишни таклиф қилар, агар рад этилган тақдирда у томонларнинг арзларини, гувоҳларнинг қасамёд кўрсатмаларини тингларди, сўнгра қарор қабул қиларди ва қарор дарҳол маҳаллий ҳокимият органлари томонидан ижро этилар эди.

Бухоро амирлигида Қозикалоннинг ваколатлари ниҳоятда кенг бўлиб, у амирликнинг маънавий-маърифий ишларига ҳам айна пайтда раҳбарлик қиларди. Имом хатиб, муфтилар ва бошқа лавозимларга номзодларни тавсия этиб⁴, улар устидан назорат юритган⁵. Диний байрамлар, хусусан, Рамазон ва Қурбон ҳайитларини нишонлаш, ибодат вақтларини белгилаш учун ҳижрий-қамарий тақвим ҳисобини юритиш ҳам Қозикалоннинг зиммасига юкланган. Булар тўғрисида Қозикалоннинг амир номига жўнатган мурожаатлари далолат беради⁶.

XV-XIX асрда билим етказишда муҳим восита саналган китобларни жамловчи ягона маскан – кутубхоналар фаолияти жамиятда катта аҳамиятга эгалиги сабабли вақф, жамоат ва ҳатто сарой кутубхоналари бошлиғи лавозимига номзодлар Бухоро хонлиги ижтимоий-маданий ва диний-маърифий ҳаётида етакчи ўринга эга бўлган қозикалонлар томонидан тайинланган. Бухоро қозилари ташкил этган бой кутубхоналар борасидаги маълумотларга қўлғамалар ва уларга босилган муҳрлар асос бўлиб хизмат қилади⁷.

Бухоро мадрасаларидаги таълим сифатининг назорати ва ташкилий ишлар тўлиқ қозикалон зиммасида бўлган. Таълим тизимига доир барча турдаги ҳужжатлар олий ҳукмдор эътиборига қози ул-қуззот орқали тақдим қилинган. Пойтахт Бухоро ва бекликлар қозилари ҳам айнан ушбу вазифани бажарган. Жумладан, Ўзбекистон Миллий архиви И-323-жамғармаси йиғма жилдларида сақланилаётган мадрасаларга тегишли вақф

¹ Фитрат. Амир Олимхоннинг ҳукмронлик даври / [Тож. Ҳ.Қудратиллаев ўзбеклаштирган; Сўнг сўз Муҳиддиновники]. – Тошкент: “Минҳож” нашр., 1991. – Б. 39.

² Корнеев В.В. Шариатские суды в Туркестане // Независимая газета (спец. выпуск). – М., 2001. – С. 7.

³ Азизов И. XIX асрнинг сўнги чорағи – XX аср бошида Бухоро амирлигида солиқ тизими. т.ф.ф.д., (PhD) дисс. – Тошкент, 2018. – Б. 19.

⁴ Ўзбекистон МА, И-48-фонд, 1-рўйхат, 1962-иш, 1-11-варақлар.

⁵ Ўзбекистон МА, И-48-фонд, 1-рўйхат, 64-иш, 21-варақ.

⁶ Ўзбекистон МА, И-126-фонд, 1-рўйхат, 1925-иш, 14, 42, 27, 92-варақлар.

⁷ Зиёдов Ш. XV-XX аср бошларида Марказий Осиёда кутубхоначилик тарихи (қўлғамалар ва улардаги муҳрлар таҳлили асосида). Тарих фанлари доктори (DSc) дисс. автореф. – Тошкент, 2022. – Б. 7.

ҳужжатларидаги муҳрлар буни тасдиқлайди¹. Таълим тизимида вақфсиз мадрасалар ҳам бўлган. Уларнинг бошқарувини қозикалон ва қозилар амирлик томонидан белгиланган тартибда юритиб, “байт ул-мол”дан молиялаштирилишини ташкил қилиб турган.

Бухоро амирлиги кўшбеги архивида сақланилаётган ҳужжатларнинг гувоҳлик беришича, мадрасаларнинг етарли илмга эга истеъдодли ва тажрибали охунд-мударрислари вақти-вақти билан саралаб олиниб, туман ҳамда бекликларга қози ва бошқа муҳим мансабларга юборилган².

Қозиларнинг ўз вазифаларини виждонан бажаришларини таъминлаш мақсадида уларнинг хизмат ҳақлари ҳам муносиб белгиланган. Бу борада, тадқиқотчи И.Бекмирзаевнинг илмий-тадқиқий қарашларида янада батафсилроқ тўхталиб ўтилади: “Балх фақиҳларида дам олиш кунини қозининг иш билан банд бўлмаслигини инобатга олиб, уларга меҳнат ҳақи тўламаслик таклиф этилган бўлса, Бухоро фақиҳлари дам олишнинг бошқа иш кунларига ижобий таъсири бор, деган мақсадда қозига маҳкама юмушидан холи кунларда ҳақ тўланиши керак, деб ҳисоблаганлар. Ишдан ташқари дам олиш қозининг иш кунларида тўғри ҳукм чиқаришига, даъво ишларини диққат билан ўрганишига ёрдам беради, деган фикрда бўлганлар. Бурҳониддин Маҳмуд Бухорийнинг билдиришича, ўрта асрларда *Ироқда – шанба, Шомда – душанба, Бухоро ва Самарқандда – сешанба кунлари қозиларнинг дам олиш кунини* сифатида белгиланган. Шунингдек, бошқа минтакалардан фарқли ўлароқ, фақатгина Самарқанд ва Бухорода қозининг дам олиш кунини иш ҳақи тўлиқ сақланган. Минтақа қозилари ихтиёрида дам олиш кунини ўз иш жадвалига қараб мустақил белгилаш имкони ҳам бор эди. Шунга қарамай, кўплаб қозилар *сешанбада* дам олганлар”³.

Бухорода қозилар ўз меҳнатлари учун маълум бир миқдорга ҳақ олганлар. Хизмат ҳақлари “байт ул-мол”дан тўланган. Хизмат ҳақини белгилашда ҳар ой якуни билан қозилар томонидан амирлик хазинасига топшириладиган “муҳрона”⁴ пулининг кўлами эътиборга олинган⁵. Қозига маҳкама ишидан манфаатдор шахслар томонидан ҳадялар берилиши ҳаром ҳисобланган. Қозиларга амирлар томонидан нафақа ҳам белгилаган. Масалан, собиқ қозикалон Бақоҳўжа лавозимидан олинганидан сўнг унга “шайх-ул ислом” унвони берилган ва 6-7 минг танга нафақа тайинланган⁶.

Хулоса қилиб айтганда, Бухоро амирлигида қози мансаби давлатчилик тизимида алоҳида мавқеи, кучли ҳокимият таъсири ҳамда обрўга эга бўлган юқори унвон ва мансаблардан бири эди. Уларнинг хизмат фаолияти ниҳоятда серқирра бўлиб, жамият ҳаётининг сиёсий-иқтисодий ва ижтимоий-маданий ҳаётидаги жараёнларга фаол иштирок этадиган ва ҳал қилувчи кучга эга амалдор эди. Афсуслар бўлсинки, Бухоро амирлиги тугатилгач, мустақиллик кўлга киритилгунга қадар ўзбек давлатчилиги тарихида муҳим ўрин эгаллаган қозилик маҳкамаси ва унинг фаолияти тўғрисида нотўғри қарашлар сингдиришга ҳаракат қилинди. Аммо бугунги кунда тарихчи ва манбашунос олимлар томондан амалга оширилаётган мазкур йўналишдаги тадқиқотлардан аён бўладигани, жамиятда адолатни таъминлашга масъул бўлган қозилар ўз даврида аҳоли ишончини ўз адолати билан қозонган, мадад кучига эга бўлган ва ҳар қандай муаммога фикхий манбалар асосида жавоб топа оладиган зиёли қатлам вакили эди. Шу нуқтаи-назардан қозиларнинг фаолиятини манбалар асосида атрофлича ўрганиш ва кенг тарғиб этиш муҳим вазифа ҳисобланади.

¹ Қаранг: Ўзбекистон МА, И-323-фонд, 1-рўйхат, 5, 43, 49, 73, 89-ишлар.

² Ўзбекистон МА, И-126-фонд, 1-рўйхат, 1990-иш, 65-варақ.

³ Бекмирзаев И. Қозилик маънавияти. – Тошкент: “Маънавият”, 2019. – Б. 32-33.

⁴ *Муҳрона* – муҳр босувчи қозига бериладиган давлат божи. Муҳрона кўриладиган ишнинг ҳажмига кўра белгиланган.

⁵ Ўзбекистон МА, И-126-фонд, 1-рўйхат, 602-иш, 3-варақ.

⁶ Бухоро хабарлари // “Таржимон” (Боғчасарой). №132. 1913 йил 15 июнь.

**SOVET DAVRI MANBALARIDA BUXORO AMIRLIGINING BOSIB OLINISHI
MASALALARINING YORITILISHI**

**Baxtiyorov Behruz Bobirovich
Buxoro davlat universiteti magistranti**

Uzoq yillar davomida Sovet tarixshunosligida Rossiya imperiyasining O'rta Osiyodagi harbiy harakatlarining yoritilishi asosan kommunistik mafkuraning g'oyalariga mos tarzda kechdi. Harbiy harakatlarning asl maqsadlari e'tibordan chetda qoldi. Shuningdek, imperiya harbiylarining mustaqil Buxoroga yurishlari va ularning natijalari ham mafkuraga asoslangan holda tadqiq etilgan edi.

Aslini olganda 1858 yili birdaniga uchta ekspeditsiya tuzilib, sharqshunos N.V.Xanikov boshchiligidagi ilmiy ekspeditsiya Eron va Hirot vohasiga; Ch.Valixonov boshchiligidagi savdo ekspeditsiyasi Qashqar (Janubi-sharqiy Turkiston)ga va diplomatik ekspeditsiya Xiva hamda Buxoro xonliklariga yuboriladigan bo'ldi. Bu ekspeditsiyaga Londondagi rus harbiy agenti, O'rta Osiyoga hujum qilish siyosatining tarafdori polkovnik N.P.Ignatev boshchilik qilgan.

A.I.Butakov qo'mondonligidagi Orol flotiliyasidan iborat missiya mintaqadagi umumsiyosiy vaziyatni o'rganish, Buxoro va Xivada rus savdosini kengaytirish va yaxshilash; xonlik ishlariga "inglizlarni zararli aralashuvi"ni barbod qilish va ularni o'z tomoniga jalb etish; rus savdo kemalarining Amudaryo bo'ylab erkin suzib yurishiga xonlarning roziligini olish vazifasini bajarishi kerak edi. Ularga taqdim etilgan 8-yo'riqnomada: "Sizlarga yuklatilgan ishlarning eng muhimi Amudaryo bo'ylab ochiq kema qatnovini yo'lga qo'yishdan iborat. Bu vazifani bajarish uchun imkoni bo'lgan barcha vositalar bilan harakat qilishingiz kerak",- deyilgan edi. Shundan ham ko'rinib turibdiki bu ekspeditsiya bo'lg'usi bosqinchilik harakatlari uchun zamin tayyorlash maqsadida kelgan edi¹.

Bundan tashqari, N.Ignatyev Xiva va Buxoroga qilingan missiya yakunlariga baho berib, o'zining "Миссия в Хиву и Бухару в 1858 г." nomli asarida shunday yozgan edi: "Eng asosiy va eng muhim natija shundan iboratki, xonlikni rus hukumatining ko'zidan to'sib turadigan tuman tarqalib ketdi. Bizning missiyamiz qo'lga kiritgan ma'lumotlar va avvalgi, "sarob"ning insof bilan barham toptirilishi ana shu ayyor va o'z so'zida turmaydigan qo'shnilar bilan munosabatlarimiz tabiatida keskin burilish yasadi, ular hokimiyatning ahamiyati va negiziga, ularning haqiqiy kuchiga va ayniqsa biz O'rta Osiyoda egallashimiz lozim bo'lgan ahvolning xususiyatlariga ancha tog'ri nazar tashlash qaror topishiga, o'zimizning muhim manfaatlarimizni yanada to'g'ri va qudratli tarzda himoya qilishimiz uchun ko'zlangan maqsadimizni aniqlab olishimizga imkon berdi".

Ekspeditsiyaga bu xilda baho berish "gapga ko'nmaydigan" qo'shnilar bilan diplomatik muzokoralar olib borishdan bevosita qurolli siquvga, faol hujumkor harakatlarga o'tish "vaqti kelganini" bildirardi. Ana shu paytdan Rossiya imperiyasi hukmron doiralarning rejaları va mo'ljallarida O'rta Osiyo muammosi ustuvor o'rin egallab, "Osiyoda o'z sanoatimiz, o'z madaniyatimiz va o'z savdo sotig'imiz ta'sirini kuchaytiraylik", "Bizning chegaralarimizga tutash bo'lgan dunyoning bu qismidagi madaniy ishda ishtirok etishimizni talab qilamiz", "Bizning ham bu viloyatga erkin kirishimiz mumkin bo'lgan vaqt yetdi" kabi chaqiriqlar eshitila boshlandi.

M.Terentyev o'zining "История завоевания Средней Азии" nomli asarida: "General Chernyayev Toshkent atrofidagi ba'zi viloyatlarni ham ishg'ol etajagini, bular faqat Qo'qon xoniga tegishli bo'lganligi uchun Buxoroni aralashmasligini so'ragan edi. Buxoro amiri hali ham sulh tuzish umididan voz kechmay, 1865 yilda Nasriddin Hoja boshchiligidagi Toshkentni ozod etish masalasida Peterburgda elchilar yubordi. Ammo amir elchilari general Chernyayev buyrug'i bilan general Krijanovskiy tomonidan Orenburgda ushlab qolindi, Peterburgga borishga yo'l qo'yilmadi. Bunga javoban Buxoro amiri ham Toshkent da'vosidan voz kechish uchun Rossiyaning Buxoroga yuborilgan bir guruh elchilarning qaytib ketishlarini ta'qiqlab qo'ydi", - deb yozadi². Amir Muzaffarxonning bu ishidan darg'azab bo'lgan general Chernyayev bir xat

¹Игнатъев Н. Миссия в Хиву и Бухару в 1858 г. – СПб., 1897. – С. 278.

² Терентьев М.А.История завоевания Средней Азии. Т.1. - СПб., 1906. – С. 324.

tayyorlab, darhol bir qarorga kelishini so'ragan edi. Amir Muzaffarxon rus generallarining ushbu xatiga shunday javob bergan edi: “Mening elchilarimni imperator bilan uchrashuviga monelik qildingiz. Men ham bunga javoban sizning elchilaringizni ushlab turibman. Mening elchilarim rus imperatori bilan uchrashuvigacha elchilaringizni himoya qilib turaman”.

General Chernyayev o'z elchilarini qaytarish uchun kuch ishlatishga qaror qilib, 1866 yil yanvar oyida Buxoro amirligini bo'ysundirish uchun harbiy harakatlar boshladi. Bu xabarni eshitgan amir Qo'qon xoni Xudoyorxonga ruslarning yo'lini to'sishni buyurdi. Xudoyorxon esa Rossiya bilan to'qnashishdan qo'rqib, amir Muzaffarning farmonini bajarmadi.

Rus istilochilari nazarlarini 1866 yil yanvarida Buxoroga qaratadilar va general Chernyayev harakatlarini boshlaydi. Dastlab qo'shin Jizzax tomondan o'z harbiy harakatlarini boshladi va shu yilning o'zida Jizzax bilan birgalikda O'ratepa va Yangiqo'rg'on ham egallandi. M.Zinovuyev o'zining “Осада Ура-Тюбе и Джизака. Воспоминания об осенней экспедиции 1866 г. в Туркестанской области” nomli risolasida bu voqealar haqida qimmatli ma'lumotlarni beradi. Unda: “1868 yil ikkinchi harbiy mavsum boshlanib, unda juda katta strategik ahamiyatga ega Samarqand egallandi. Bu mag'lubiyatlarda asosiy sabab bu - xonlar o'rtasida ittifoq yo'qligi hamda hali ham foydalanilayotgan qilich, zambarak va o'q yoylarning ruslarning tengsiz artilleriyalari yonida o'yinchoq bo'lib qolishi edi deb qayd qilib o'tadi. Ularning o'qlari ayrim hollari aytmaganda qo'rg'oshin yalatilgan toshchalarga o'xshaydi”¹, - deb qayd qiladi M. Zinovuyev.

Ammo shuni ham alohida ta'kidlash joizki ruslar elchilik munosabatlari davrida juda katta ma'lumotlarga egaliklari ham ularning ozchilik bo'lishlariga qaramasdan samarali harakatlanishlariga sabab bo'ldi². Ruslarga qarshi birlashibgina ularni yengish mumkinligini Jizzax shahri aholisi ko'rsatib berdi. Ular hattoki general Chernyayevning mansabdan ketishi va Turkiston viloyati harbiy gubernatori va qo'mondoni qilib general Romanovskiy tayinlanishiga sabab bo'ldilar. Mirzo Abdulazim Somiy “Тарихи Салотини Мангития” asarida yozishicha, Orenburg general gubernatori Krijanovskiy Rossiya harbiy vaziri Milyutinga 19 oktabrda yozgan telegrammasida: “Jizzax 18 oktabrda besh kunlik qamalidan so'ng egallandi. 100 ga yaqin askarimiz halok bo'ldi, to'rt kishi yaralandi” deb yozadi. 1867 yil 11 iyulda Turkiston General gubernatorligi tashkil etiladi. Uning rahbari etib General fon Kaufman podsho Aleksandr II tomonidan tayinlandi. Jizzaxdagi jangdan qaytgan kam sonli kishilarning ko'pchiligi yarador, otsiz va qurolsiz edi. Ruslar oradan 15 kun o'tib endi Samarqand sari harakatlanib boshlashdi - deb yozadi³.

Voqealar rivojini yoritishda D.Logofetning ma'lumotlari qimmatlidir. U o'zining “Бухарское ханство под русским протекторатом” nomli asarida “1868 yil 29 mayda Kattaqo'rg'on atrofida 30000 kishidan iborat qo'shin ruslarning 30 ta to'p va miltiqlar bilan qurollangan askarlariga qarshi chiqib, 7000 kishi vafot etdi. 31 mayda Kattaqo'rg'ondagi ruslarga yana zarba berildi. Bu davrda Abdumalik to'ra Qarshi, G'uzor, Hisor, Sherobod aholisini G'uzorda to'playdi va Shahrisabz beki Hakimbiy va Kitob beki Jo'rabek bilan birgalashib, bo'lajak hujumga tayyorlana boshlaydi. Zirabuloq jangidan so'ng endi aholi jimib qolgandek tuyulgandi. Ammo Buxoro taxti valiahdi Abdumalikxon Shahrisabz va Hisor aholisidan qo'shin tuzib Samarqand tomon harakatlanib boshlaydi”, - deb yozadi⁴.

G.Arandarenko bu haqida: “1868 yil 6 oktabrda general Abramov vatanparvar kuchlar bilan Qarshida to'qnashadi. Ammo artilleriya o'z kuchini ko'rsatib Abdumalik to'ra Xivaga qochadi. 1870 yil 25 iyunda general Abramov olti rota, 200 kazakdan iborat qo'shin bilan isyonkor shahrisabzliklarni tor-mor etadi. 14 avgustda Kitob shahri egallanib, 15 avgustda

¹ Зиновьев М. Осада Ура-Тюбе и Джизака. Воспоминания об осенней экспедиции 1866 г. в Туркестанской области // Военный сборник, 1868. №3 - 4, - С. 331.

² Мейендорф Э.К. Путешествие из Оренбурга в Бухару. - М., 1875. -С. 140.

³ Мирзо Абдулазим Сомий. Тарихи Салотини Мангития. - М., 1962. - С. 66.

⁴ Логофет Д.Н. Бухарское ханство под русским протекторатом. Том 1. - СПб., 1911. - С. 28.

О.Х.Хамидов. Қадимий ва ҳамиша навқирон Бухоро илм-фан ва маданият ўчоғи.....3

Сулаймон Иноятов. БУХОРО ФИДОЙИ ЖАДИДЛАРИ ҲАРАКАТИ: ТАРИХ ВА ТАҚДИР	5
Фаррух Темиров, Раъно Раҳимова. БУХОРО ВИЛОЯТИ, ЖОНДОР ТУМАНИДА ЖОЙЛАШГАН “УШОТ” ВА “СОМОНЧУҚ” ҚИШЛОҚЛАРИ ТАРИХИ ҲАҚИДА	15
A.N. Boltayev, O.I. Rajabov. PROFESSOR N.N.TO‘RAYEV – BUXORO TARIXI TADQIQOTCHISI	17
Фаррух Темиров. 2023 йилнинг 20 сентябрда Бухоро давлат музей кўриқхонаси ва Бухоро давлат университетиде “Бухоро тарихи масалалари: тарихий – маданий меросимизни ўрганимиз” мавзусида Республика миқёсидаги илмий семинар ва унинг натижалари хақида	19

1-ШЎБА. БУХОРОНИНГ ҚАДИМГИ, ИЛК ВА ЎРТА АСРЛАР ДАВРИ ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ (АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ШАҲАРСОЗЛИК, ИЛМ-ФАН, САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ).....22

Отахўжаев Азимхўжа Музаффарович. БУХОРОНИНГ ҚАНҲ ДАВЛАТ УЮШМАСИДАГИ ЎРНИ.....	22
Комилжон Раҳимов. ЎРТА АСРЛАРДА БУХОРОДА КУТУБХОНАЛАР ВА КИТОБ ДЎКОНЛАРИ ВА УЛАРДАГИ ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ТАРИХИ	25
Shodiyeva Shahlo Soliyevna, Umedov Xurshidbek Jamshid o‘g‘li. SO‘G‘D KONFEDERATAYASIDA DAVLAT BOSHQARUVI	29
Очилов Алишер Тўлис ўғли. ПОЙКЕНТ МУЗЕЙИ - АНТИК ВА ИЛК ЎРТА АСРЛАР ДАВРИ ТАРИХИДАН СЎЗЛОВЧИ МУЗЕЙ	33
Даминов Набижон Абдуолимович. ДОБУСИЯ ҚАЛЪАСИ ТАРИХИ.....	36
Вафоёева Сарвиноз Умиджон қизи, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORO VOHASINING ILK SHAHARLARI:POYKENT VA VARAXSHA	40
Narzulloev Farrux, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORONING ANTIK VA ILK O‘RTA ASRLAR TARIXI (POYKENT MISOLIDA)	42
Шокирова Ферангиз Фурқат қизи, Rajabov Oybek Iskandarovich. ILK O‘RTA ASRLARDA DAVLATCHILIK VA BOSHQARUV	45
Islamova Qunduz. BUXORONING QADIMGI, ILK VA O‘RTA ASRLAR DAVRI TARIXI MASALALARI.....	47
Hikmatova Salomat Hamza qizi, Ahmadov Ahmadjon Asror o‘g‘li. BUXORONING ZAMONBOBO YODGORLIGI MODDIY MADANIYATI.....	49
A‘zam Boltayev, Hamroyev Bekzod. BUXORO TUMANIDAGI ETNOTOPONIMLAR TARIXI.....	51
Umarov Baxtishod. BUXORONING SOMONIYLAR MARKAZIGA AYLANISHI MASALASI.....	53
Juraqulov Muhammadamin Shohtamovich. SOMONIYLAR DAVRIDA KUTUBXONA VA KITOBDORLIK TIZIMI	56
Samaneh Khalili Far, Abbas Iqbal Mehran. INVESTIGATING THE ROLE OF SAMANI RULERS IN THE ART OF PAINTING IN THE SCHOOL OF BUKHARA.....	60
Narimonov Murodillo Ismat og‘li, Utayeva F.X. SOMONIYLAR DAVLATIDA ILM-FAN, MADANIY HAYOT VA DIN	71
Ozodova O‘g‘iloy Davron qizi, S.A.Toshtemirova. QORAXONIYLAR DAVRIDA BUXORO SHAHRIDA SHAHARSOZLIKNING RIVOJLANISHI	73
Xo‘jageldiyev Ibodulla Mamaradjab o‘g‘li. BUXORO ME‘MORCHILIGI.....	74
Shodiyeva Shahlo Soliyevna. AMIR TEMURNING OILASI VA OILAVIY HAYOTI: HOKIMIYATINING GENEALOGIK LEGITIMLASHUVI.....	78

Kamolov Ixtiyor Nigmatullayevich. BUXOROLIK TAKINAXOTUN VA UNING SOHIBQIRON O`GLI.....	80
Olimova Iroda. BUXORO BUNYODKORLIGIDA MIRZO ULUG`BEKNING AMALGA OSHIRGAN SAY-HARAKATLARIDAN TARIXIY LAVHALAR.	81
Usmonaliyeva Madina Komiljon qizi, Normatov Otabek Maxamatjonovich. BUXORODAGI MIRZO ULUG`BEK DAVRIGA OID TANHO INSHOOT – “ULUG`BEK MADRASASI” ...	84
Islomova Gulchiroy Muzaffar qizi, Utayeva F.X. AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TIJORAT VA SAVDO MARKAZLARIGA E`TIBOR.....	87
Avliyakulova Nafisa Muzafarovna. BUXORO – XALQARO SAYYONCHILAR MARKAZI	88

2-ШЎЪБА. БУХОРОНИНГ ХОНЛИКЛАР (АМИРЛИК) ДАВРИ (ШАЙБОНИЙЛАР, АШТАРХОНИЙЛАР ВА МАНҒИТЛАР) ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ (АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ШАҲАРСОЗЛИК, ИЛМ-ФАН, САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ).....92

Ғаффоров Ш.С. БУХОРО ХОНЛИГИНИНГ АНТОНИ ЖЕНКИНСОН ЭСТАЛИКЛАРИДАГИ ТАВСИФИ	92
Шодмон Воҳидов, Гулпарӣ Шарифова. (НА ОСНОВЕ КАТАЛОГА БИБЛИОТЕКИ САДРИ ЗИЯ).....	96
Абдукаримов Жамолӣддин Аҳмадалиевич. Мирзо Абдулазим Сомий Бўстонийнинг “Тўхфаи шоҳий” асарига оид янги тадқиқот	100
Дилноза Жамолова. “ТАЪРУФИ МУСЛИМИН” ЖУРНАЛИ: БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ЖАРАЁНЛАР ҲАҚИДА	103
Музробжон Абдуллаев, Расулбек Абдурасулов. АШТАРХОНИЙЛАР ДАВРИДА БУХОРО ХОНЛИГИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИДА СОЛИҚ ТИЗИМИ.....	107
Акбар Замонов. АБДУЛЛАХОН II ШАХСИЯТИГА НАЗАР	110
J.J.Majidov, H.Bobomurodova. SHAYBONIYLAR DAVRIDA BUXORO ME`MORCHILIGI.....	114
Vaqoyev Umidjon Shuhrat o`g`li. ASHTARXONIY UBAYDULLAXON II DAVRIDA BOBURIYLAR IMPERIYASI BILAN DIPLOMATIK ALOQALAR	115
Nargiza Isomiddinova Xusniddin qizi, Feruza Bobojonova Hayatovna. BUXORO XONLIGI TA`LIM TIZIMI.....	117
Гулирухсор Темирова. МИР МУҲАММАД АМИН БУХОРИЙ ВА УНИНГ “УБАЙДУЛЛАНОМА”.....	119
Norova Zilola Raxmatullo qizi, Utayeva F.X. BUXORO VA XIVA XONLIKLARINING TASHQI SAVDO ALOQALARI	121
Olimova Dilsora, Bobobjonova Feruza. BUXORO AMIRLARINING KUNDALIK DINIY ANKOMLARI.....	122
Dusaliev Muysin Tura o`g`li. XIX ASRNING BIRINCHI YARMIDA QO`QON-BUXORO MUNOSABATLARI	126
Berdiyev Jamshid Panjiyevich. XIX ASR OXIRI XX ASR BOSHLARIDA QASHQADARYO VOHASI HUNARMANDCHILIGI HAQIDA VA`ZI MULOHAZALAR	129
Хусен Хайруллоевич ДЖУРАЕВ. БУХОРО САРОЙ ВА МАДРАСАЛАРИ, КУТУБХОНАЛАРИДА ФАОЛИЯТ КЎРСАТГАН МИРЗА, МУНШИЙ, ХАТТОТЛАР ВА КОТИБЛАР ТАРИХИ.....	132
Соҳиба ҚОДИРОВА. БУХОРОДА МУСИҚА САНЪАТИ РИВОЖИНИНГ МИЛЛИЙ-ЭТНИК ХУСУСИЯТЛАРИ	135
Ismailov G`afurjon Xasanovich. ISTANBULDAGI BUXORO TEKKESI – O`TMISH VA BUGUN.....	138
Normatov Otabek Maxamatjonovich. BUXORODAGI SAVDO-SOTIQ MUNOSABATLARI TARIXIDAN.....	143
Hamroyev Asliddin Umed o`g`li. AMIR HAYDAR MAKTUBLARIDA IQTISODIY MASALALARNING YORITILISHI	144

Hamroyev Asliddin Umed o'g'li. AMIR HAYDARNING MA'NAVIY QIYOFASI.....	146
Курбонова М.Б. БУХОРО ВОҲАСИ АҲОЛИСИ ТАОМЛАНИШИ БИЛАН БОҒЛИҚ ИСЛОМИЙ УДУМЛАР	148
Qurbonov Murodjon Dehqonboy o'g'li. MIRZA SALIMBEKNING TARIXIY O'LKASHUNOSLIK ILMI RIVOJIGA QO'SHGAN HISSASI.....	150
Xamrayev Iskandar Murotjonovich. BUXORO SHAHRI SUV TA'MINOTIDA BOLO NOVUZNING O'RNI VA AHAMIYATI	154
Nigmatov Alisher Xayrulla o'g'li. BUXORO XONLIGI VA AMIRLIGINING ELCHILIK ALOQALARI.....	155
Tojiyev Dostonjon Beknazar o'g'li. BUXORO AMIRLIGINING BUYUK BRITANIYA, ERON VA USMONIYLAR IMPERIYASI BILAN SIYOSIY HAMDA DIPLOMATIK ALOQALARI TARIXI.....	158
Сайфиддинов Достон. ДОНО ЗИЁЕВАНИНГ ТАДҚИҚОТЛАРИДА XIX - XX АСР БОШЛАРИДА БУХОРО ТАРИХИ (МАДРАСАЛАРДА ТАЪЛИМ, МАҲАЛЛИЙ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА САВДО-СОТИҚ МАСАЛАЛАРИ)	164
Н. А.Жумаева, З.А.Ҳожиева. ДЕҲҚОНЧИЛИК БИЛАН БОҒЛИҚ УРФ – ОДАТ ВА МАРОСИМЛАР ТАРИХИДАН (XIX – АСР ОХИРИ XX АСР БОШЛАРИ БУХОРО ВОҲАСИ МИСОЛИДА).....	167
Shodiyeva Shahlo Soliyevna, Rahmatilloev Nusratillo Hikmatillo o'g'li. BUXORO AMIRLIGIDA TINCHLIK VA FAVQULOTDA HOLATLARDA YIG'ILGAN.....	170
Маманов Мехриддин Дусмурот ўғли. БУХОРО АМИРЛИГИНИНГ САМАРҚАНД БЕКЛИГИ СИЁСИЙ-МА'МУРИЙ БОШҚАРУВИ ТАРИХИ	172
Хўжаёров Асилбек Отабек ўғли. ҚАРШИ ШАҲРИ МАДРАСАЛАРИ ТАРИХИГА БИР НАЗАР (XX АСР БОШЛАРИДА)	176
Эргашев Жаҳонгир Юнус ўғли. САВДО – СОТИҚ АЛОҚАЛАРИДА БОЗОРЛАР ВА КАРВОНСАРОЙЛАРНИНГ ЎРНИ.....	180
Н. А.Жумаева, Ш.С.Ортиқова. ҚЎШ ЧИҚАРИШ ЁКИ ЭКИН ЭКИШ БИЛАН БОҒЛИҚ РАСМ - РУСУМЛАР.....	183
Zaripov Sodiq Djurayevich. BUXORODAGI «SITORAI MOXI XOSSA» OBIDASI QURILISH ARHITEKTURASI	187
Мубинов Мухаммадали Ақобирович. ИЗУЧЕНИЕ БУХАРСКОГО ЭМИРАТА АНГЛИЙСКИМИ ПУТЕШЕСТВЕННИКАМИ (XIX ВЕК)	189
Sharipov Shohruz Faxriddin o'g'li. BUXORO TARIXIGA OID ARXIV MANBALARI (ROSSIYA DAVLAT QADIMGI AKTLAR ARXIVI MISOLIDA)	193
Amonkeldi Axmatov, BUXORO ADABIY HARAKATCHILIGI NAMOYANDALARI	194
Ahmadov Ahmadjon Asror o'g'li, Samadova Rahimabegim Abdusaid qizi. XIX ASRDAGI BUXORO VA ERON SAVDO MUNOSABATLARI XUSUSIDA	196
Elmurodova Nigora Jobir qizi. BUXORO AMIRLIGIDA FAOLIYAT YURITGAN OLIY MADRASALAR	198
Эргашев Жаҳонгир Юнус ўғли, Эркинова Нилуфар Миршод қизи. БУХОРО АМИРЛИГИ ВА ХИВА ХОНЛИГИНИНГ ЯГОНА ИМПЕРИЯ БОЖ ТИЗИМИГА КИРИТИЛИШИ ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ.....	200
Faxriya Abdurasulova. BUXORO AMIRLIGI DIN ULAMOLARINING MA'NAVIY HAYOTIDA TUTGAN O'RNI	204
Ирискулов О.Ж. БУХОРО АМИРЛИГИ ДАВРИДА САМАРҚАНДДА САВДО МУНОСАБАТЛАРИ	208
Bobodustov Bobur Mirzoboyevich. XIX ASRNING OXIRI - XX ASR BOSHLARIDA ZARAFSHON VOHASI SUV XO'JALIGIDA SARFLANGAN XARAJATLARNING TARIXIY-MANBAVIY TAHLILI.....	211
Джуразода Д.Х. О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ ШКОЛЫ БУХАРЫ В XVIII – ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВВ.	214

Бухоро тарихи масалалари (энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

У.Муродуллаев. ЎЗБЕК ДАВЛАТЧИЛИГИ ТАРИХИДА МАНҒИТЛАР СУЛОЛАСИНИНГ ЎРНИ	217
Мақсуд Бешимов. АЙНИЙ ВА МУНЗИМ.....	219
Г.Нормуродова, О НЕКОТОРЫХ ИЗМЕНЕНИЯХ В СОЦИАЛЬНОЙ СТРУКТУРЕ БУХАРСКОГО ЭМИРАТА (КОНЕЦ XIX – НАЧАЛО XX ВЕКА)	221
Feruza Sharopova, A'zam Boltayev. BUXORO AMIRI KOLLEKSIYASINING TAVSIFI....	225
Исмат Нусратиллоевич Наимов. БУХОРО АМИРЛИГИДА ҚОЗИ МАНСАБИ ВА ХИЗМАТ ФАОЛИЯТИ ЙЎНАЛИШЛАРИ	228
Baxtiyorov Behruz Bobirovich. SOVET DAVRI MANBALARIDA BUXORO AMIRLIGINING BOSIB OLINISHI MASALALARINING YORITILISHI.....	232
Гулирухсор Темирова. XX АСР БОШЛАРИГА ОИД ЁЗМА МАНБАЛАРИДА БУХОРОНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ВА МАДАНИЙ ҲАЁТИ.....	234
Ғаниев Камолиддин. БУХОРО АМИРЛИГИ ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ҲАЁТИ ТАҲЛИЛИ (Ахмад Донишнинг “Рисола, ёхуд Манғитлар хонадони салтанатининг қисқача тарихи” асари асосида).....	236
Musinova Aziza Sadikovna. BUXORO KANDAKORLIK SAN 'ATIDA NAQSH VA KOMPOZITSIYA	239
Inoyatova Mohinur Mirzobek qizi, Utayeva F.X. TURKISTON DAVRIY MATBUOTIDA IJTIMOIY JARAYONLARNING YORITILISHI	243
B.G'. Rasulov. F.K.GIRS TAFTISH HISOBOTLARIDA ZARAFSHON OKRUGINING MA'MURIY-HUDUDIY TUZILISHI VA BOSHQARUV TIZIMINING AYRIM JHATLARI.....	244
Tal'at Halimov. BUXOROLIK SAXOVATPESHA VA XALQ HOMIYSI CHORIQLUBOY	246
G.R. Ostonova. ROYI KALON ME'MORIY ANSAMBLI TARIXI	249
Рахимджанова Нигора. БУХОРО АМИРЛИГИДА ОЛИБ БОРИЛГАН ИЛМИЙ ЭКСПЕДИЦИЯ ВА САФАРЛАР ТАРИХИДАН (XIX АСР ОХИРИ-XX АСР БОШЛАРИ).....	252
Mahmuda G'oyibnazarova. BUXORO AMIRLIGIDAGI IJTIMOIY-IQTISODIY JARAYONLAR (“OYINA” JURNALI MAQOLALARI ASOSIDA).....	256
Nosirov Sherzod O'ktam o'g'li. BUXORO AMIRLIGI TARIXINI O'RGANISHDA MAHALIY MATBUOT NASHRLARINING AHAMIYATI	259
Bobodustov Bobur Mirzoboyevich. XIX ASRNING OXIRI - XX ASR BOSHLARIDA ZARAFSHON VOHASI SUV XO'JALIGIDA SARFLANGAN XARAJATLARNING TARIXIY-MANBAVIY TAHLILI.....	261
Qilichev R.E. BUXORO AMIRLIGIDA METALLSOZLIK.....	264
Nosirov Sherzod O'ktam o'g'li. BUXORO AMIRLIGI TARIXINI YORITISHDA “TURON” GAZETASINING O'RNI.....	266
Orziyev M.Z., Zayniyev K.M. O'RTA OSIYADA INGLIZ-RUS RAQOBATINING AFG'ONISTONDAGI MIGRATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIRI	268
Parmonov Sharofiddin Shavkatovich. VASSAL BUXORO AMIRLIGI DAVRIDA SHAHNISABZ BEKLIKI	271
Irgashov Xusniddin Nuridin o'g'li, Normatov Otabek Maxammatjonovich. BUXORO AMIRLIGIDA “YANGI USUL” MAKTABLARINING OCHILISHI VA ULARNING MINTAQADAGI FAOLIYATI	274
M.B.Misaboyeva, Normatov Otabek Maxammatjonovich. YOSH BUXOROLIKLAR HARAKATI TARIXIDAN	276
Маҳмуд Ҳамраев. АМИР ОЛИМХОНИНГ ИНГЛИЗ ҚИРОЛИГА МАКТУБИ.....	280
J.X.Arziqulov. BUXORO TADBIRKORLARINING KO'RGAZMA VA YARMARKALARDAGI ISHTIROKI (XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA).....	282
Bayramova Nodira. BUXORO XONLIGIDA, XAYRLI KASALLIK' NOMINI OLGAN „RISHTA” VA	284

Yo'ldoshova Gulmira Samandar qizi, O.SH.Ahmadov. O'QUVCHI-YOSHLAR IJTIMOYIY FAOLIGINI OSHIRISHDA BUXORO JADID MA'RIFATPARVARLARINING TARIXIY MEROSI.....	286
Sharopov Dilshod Ravshan o'g'li. P.I.DEMEZON VA I.V.VITKEVICH ASARLARIDA BUXORO AMIRLIGI TARIXI MASALASI.....	288
Феруза Саъдуллаевна Амонова. БУХОРО АМИРЛИГИДАГИ КРЕДИТ ТАШКИЛОТЛАР ФАОЛИЯТИ.....	289
D.E. Saidova. BUXORO ADABIY MUHITIDA MUSIQIY NEGIZLAR (XIX-XX ASR).....	292

3-ШЎЪБА “БУХОРИЙ” ЛАРНИНГ ИЛМИЙ, ТАРИХИЙ ВА АДАБИЙ МЕРОСИ, УЛАРНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАН ВА МАДАНИЯТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ295

Қодирхон Маҳмудов. ИМОМ БУХОРИЙНИНГ “АЛ-ҚИРОАТУ ХАЛФАЛ ИМОМ” АСАРИ ТАЪРИФИ ВА ФИҚҲИ	295
Qamariddinova Gulruh Akmal qizi. RASHANOT – BUXORODAGI XO'JAGON TARIQATI ULUG'LARINING ILM YO'LI TO'G'RISIDAGI QIMMATLI MANBA	297
Шоназаров Абдувоси Абдибоқиевич. АБУ ЖАЪФАР ВАРРОҚ БУХОРИЙ ВА УНИНГ “ШАМОИЛИ БУХОРИЙ” РИСОЛАСИНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАНИ РИВОЖИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ.....	299
A.H.Nakimova. IMOM AL-BUXORIY ILMIY MEROSINING JAHON ILM-FANI VA MADANIYATGA TUTGAN O'RNI	302
Azimova Muhabbat Samadovna. BUXORIY IJODIDA BUXORO TARIXI MAVZUSI.....	304

4-ШЎЪБА ЖАҲОН МАДАНИЙ МЕРОСИ ТАРКИБИДА “БУХОРОДАГИ МУҚАДДАС ҚАДАМЖОЛАР, ЗИЁРАТГОҲЛАР, АЗИЗ АВЛИЁЛАР ЗИЁРАТ ТУРИЗМИ ОБЪЕКТИ” СИФАТИДА ЎРГАНИЛИШИ308

Хамраев Азалшоҳ Ҳазратович. БУХОРОДАГИ ТУРКИ ЖАНДИ МАҚБАРАСИ ТАРИХИ.....	308
Rajabov Oybek Iskandarovich. HAZRAT KA'BUL ANBOR qadamjosi xususida.....	317
Жамшид Халилов, Умиджон Бақоев. БУХОРОДАГИ ШАЙХ САЙФИДДИН БОҲАРЗИЙ МАҚБАРАСИДАГИ ЁҒОЧ ЎЙМАКОРЛИК САҒАНАСИ.....	319
Савриев Жасур Фахриддинович. “НАВОИЙ ВИЛОЯТИДАГИ МУҚАДДАС ҚАДАМЖОЛАР, ЗИЁРАТГОҲЛАР, АЗИЗ АВЛИЁЛАР ЗИЁРАТ ТУРИЗМИ ОБЪЕКТИ”СИФАТИДА ЎРГАНИЛИШИ.....	322
Ismoilova D.A., Biyev N.O. BUXORODAGI MUQADDAS QADAMJOLAR, ZIYORATGOHLAR, AZIZ AVLIYOLAR ZIYORAT TURIZMI OB'EKTI SIFATIDA	325

5- ШЎЪБА БХСР ВА СОВЕТ ДАВРИДА БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ (АРХЕОЛОГИЯ, ЭТНОГРАФИЯ, ШАҲАРСОЗЛИК, ИЛМ-ФАН).....328

Қахрамон Ражабов. ТУРКИСТОН ҚЎРБОШИЛАРИ ВА ЖАДИДЛАРИНИНГ МУСТАҚИЛЛИК УЧУН КУРАШИ.....	328
Темур Хўжаўғли БУХОРО ХАЛҚ ШЎРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИДАГИ ВАҚЕАЛАРНИНГ БЕШ ЖОНЛИ ГУВОҲИ.....	337
Фаррух Темиров. САДРИДДИН АЙНИЙНИНГ БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (БХСР) ДАВРИДАГИ ИЛМИЙ – ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИ. Биринчи мақола	344
Фаррух Темиров. САДРИДДИН АЙНИЙНИНГ БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (БХСР) ДАВРИДАГИ ИЛМИЙ – ИЖОДИЙ ФАОЛИЯТИ. Иккинчи мақола	347
Бобожонова Феруза Хаятовна. БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИДА МАКТАБ МАСАЛАЛАРИ.....	349

Сулаймон Иноятов, Мавлуда Раҳмонова. ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИНИ МУХТАСАР ЁРИТГАН НОЁБ КИТОБ	353
Мавлуда Раҳмонова. БУХОРОЛИК АЛЛОМА ФИТРАТ	356
Шокир Ғаффоров. ЎЗБЕКИСТОН ССРДА СОВЕТ РЕЖИМИНИНГ ҚАТАҒОН СИЁСАТИ ВА УНИНГ ОҚИБАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА ЗАЛВОРЛИ КИТОБ	360
Феруз Бобоев. ТУРКИСТОНДАГИ МИЛЛИЙ ОЗОДЛИК ҲАРАКАТИ ТАРИХИ БЎЙИЧА ЯНГИ АСАР	362
Ahmadov Ahmadjon Asror o'g'li. AFG'ONISTONDAGI BUXORO XALQ SOVET RESPUBLIKASI ELCHIXONASINING FAOLIYATI.....	363
Раҳмонова Сурайё Холқўзи қизи. БУХОРО ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИДА ХОТИН-ҚИЗЛАР МАСАЛАСИ (1920-1924).....	366
Алимов Бахтиёр Шавкатович. ТАНИҚЛИ ДАВЛАТ ВА ЖАМОАТ АРБОБИ ИНОМЖОН ХИДИРАЛИЕВНИНГ ПУБЛИЦИСТИК ФАОЛИЯТИГА БИР НАЗАР.....	370
Махкамов Азизбек Комилжон ўғли. БХСР АРБОБЛАРИДАН БИРИ ПОРСО ХЎЖАЕВНИНГ ҲАЁТИ ВА ФОЖИАЛИ ТАҚДИРИГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР.....	374
Самадов Искандар. АНАЛИЗИ И ВОПРОСЫ ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЯ, ИСТОРИОГРАФИИ ТЕМЫ ХЛОПКОВОДСТВА В ХОРЕЗМСКОЙ И БУХАРСКОЙ НАРОДНЫХ СОВЕТСКИХ РЕСПУБЛИК	377
Нажимидинова Шохсанам Шоробидин қизи. БХСР ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ВА УНДАГИ ЎЗГАРИШЛАР	381
Мурод Раҳматов. УСМОН ХЎЖА – БХСР МАРКАЗИЙ ИЖРОИЯ ҚЎМИТАСИНING ДАСТЛАБКИ РАИСИ	385
Azimova Anora Asrorjonovna, Utayeva Feruza Xolmamatovna. BUXORO MATBUOTCHILIGI VA UNING O'ZIGA XOS TARIXIGA BIR NAZAR	389
Абдували Абдумуталибович Йўлдашев. БХСРНИНГ КИЁСЛИН ГИМНАЗИЯСИДАГИ ЎҚУВЧИЛАРИ ТАРИХИДАН	390
Jalilov Alisher Xudoyberdiyevich. BXSARDA MILLIY BOSHQARUV UCHUN KURASH ...	393
Қандов Баҳодир Мирзаевич. НАЗИР ТЎРАҚУЛОВ ИЖТИМОЙ ФАОЛИЯТИНИНГ БОШЛАНИШИ.....	396
Iminov Jasurbek Tulqunovich. SHARQ XALQLARI QURULTOYIDA BUXOROLIK VAKILLALAR	400
Mashhura Adiljon qizi Darmonova. USMON XO'JA O'G'LINING "TURKISTON" RISOLASI O'LKA TARIXIY GEOGRAFIYASINI O'RGANISHDA MUHIM MANBA.....	404
Rahmatov M.M. BUXORO XALQ SOVET RESPUBLIKASIDAN GERMANIYAGA O'QISH UCHUN KIMLAR YUBORILGAN EDI?	407
Murodova Dilrabo Shomurodovna. ARXIV HUJJATLARIDA BUXORO KONCHILIK VA GEOLOGIYA TEXNIKUMI FAOLIYATI.....	408
Рашидов Ойбек Расулович. БУХОРОНИНГ ФАШИЗМ УСТИДАН ҚОЗОНИЛГАН ҒАЛАБАГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ.....	410
Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li. SOVET DAVLATINING O'ZBEKISTONDA O'TKAZGAN DINIY SIYOSATI	414
К.Раҳмонов. МАХМУД СУБОҲНИНГ “БЕҲБУДИЙ КЕЧАСИ” МАҚОЛАСИ ХУСУСИДА.....	416
Hasanova Nabiba Yorqin qizi. BUXORODA 1917-1924 YILLARDA ELEKTROSTANSIYA QURISH SOHASIDAGI TEXNIK O'ZGARISHLAR	418
Сабилов Азизжон Раҳмонович. БУХОРО ХАЛҚ ШҶРОЛАР ЖУМҲУРИЯТИ ТАШҚИ АЛОҚАЛАРИНИНГ МАТБУОТ САҲИФАЛАРИДА ЁРИТИЛИШИ.....	420
Отабек Эргашев. БУХОРОДА БОЛЬШЕВИКЛАР ТОМОНИДАН ЙИРИК МУЛҚДОРЛАР ВА БОЙЛАРНИНГ ҚАТАҒОН ҚИЛИНИШИ	423
Бахтиёр Сафаров. БУХОРО КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ВА СЎЛ ЭСЕРЛАР ЎРТАСИДАГИ ИХТИЛОФЛАР ЁХУД БИТТА АРХИВ ҲУЖЖАТИНИНГ ТАҲЛИЛИ	429

Shuxrat Yodgorovich Qudratov. BUXORO AMIRLIGIDA TADBIRKORLIKNING IPAK VA TO'QIMACHILIK SOHALARI FAOLIYATIGA DOIR AYRIM MA'LUMOTLAR.....	435
Userbayeva Feruza Inoyat qizi, Kamoliddinov Farrux Burxoniddin o'g'li. BUXORODA JADIDCHILIK HARAKATINING NAMOYONDALARI (SADRIDDIN AYNII MISOLIDA)	437
Ergashev Suxrob Muxiddinovich. SOVET DAVRIDA BUXORO MAORIFI MASALASI	439
Д.Р.Норова. П.А. ГОНЧАРОВА “БУХОРО ЗАРДЎЗЛИК САНЪАТИ” КИТОБИ ХУСУСИДА.....	442
О.А.Исаев. СУРХОН ВОҲАСИГА АНДИЖОН, ФАРҒОНА ҲАМДА БУХОРО ВИЛОЯТЛАРИДАН КЎЧИБ КЕЛГАНЛАР ВА ҚУЛОҚ ҚИЛИНГАН ХЎЖАЛИКЛА ҲАҚИДА ҚИСҚАЧА МАЪЛУМОТ	443
Ризаев Бахтиёр Назарбоевич. БУХОРО ОБЛАСТИНИНГ ЯНГИ ЎЗЛАШТИРИЛГАН ЕРЛАРДА ТАШКИЛ ЭТИЛГАН ХЎЖАЛИКЛАРИ ФАОЛИЯТИ.....	446
Utayeva Feruza Xolmamatovna. BUXORO TO'QIMACHILIK FABRIKASIDA KUTUBXONA, SPORT TO'G'ARAKLARI FAOLIYATI	448
Hayitov Shodmon Ahmadovich, Hasanova Habiba Yorqin qizi. BUXOROGA AVTOMOBIL, FUQARO VA HAVO TRANSPORTINING KIRIB KELISHI VA FLOTIYA TASHKIL ETILISHI TARIXIDAN	450
Қаҳрамон Кенжаевич Ражабов. “Пахтакор” стадионидаги тартибсизликлар ҳамда ўзбек ёшларининг таъқиб этилиши (1969 йил апрель – сентябрь).....	452
Murodova Dilrabo Shomurodovna. ARXIV HUUJATLARIDA BUXORO KONCHILIK VA GEOLOGIYA TEXNIKUMI FAOLIYATI.....	452
Haitov J.Sh. SOVET HOKIMIYATI YILLARIDA BUXORODA PAXTACHILIK TARMOG'INING RIVOJLANISHI (Buxoro viloyat davlat arxivi ma'lumotlari asosida)	461
Nasilloev Sunnat Shavkat o'g'li. O'ZBEKISTON SSRDA ILM-FAN SIYOSATI (OLIY TA'LIMDAGI 1943 YIL ILMIIY TADQIQOTLARI TADQIQOTLARI MISOLIDA.).....	463
M.B.Siddiqov. IKKINCHI JAHON URUSHI YILLARIDA HARBIIY XIZMATCHILARNING OILASIGA KO'RSATILGAN GAMXO'RLIK (BUXORO VILOYATI MISOLIDA).....	466

6-ШЎҒБА. МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА ЎЗБЕКИСТОНДА ВА ХОРИЖДА БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИНИНГ ТАДҚИҚ ЭТИЛИШИ; ЯНГИ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР, НАШРЛАР ВА ИЗЛАНИШЛАР.....470

Boltayev Bobir Vaxtiyorovich. BUXORO NEFTNI QAYTA ISHLASH ZAVODI TARIXI MUZEYI FAOLIYATIDAN BIR LAVHA	470
З.А.Шамсиева. “РАХТЗАНОН” МАРОСИМИ ЭТНОГРАФИК ТАҲЛИЛИ (БУХОРО ВОҲАСИ МИСОЛИДА).....	472
Асрор Пардаев. ҚАШҚАДАРЁ ВОҲАСИДА АҲОЛИНИ ИСТЕЪМОЛИ МОЛЛАРИ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ БОРАСИДА АМАЛГА ОШИРЛИГАН ТАДБИРЛАР.....	474
М.Ў.Юсупова. БУХОРОДА НИШОНЛАНАДИГАН БАЙРАМЛАРНИ ЎРГАНИШ БЎЙИЧА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР	478
Nafisa Hayotova Zakirovna. BUXORODA TARIXIY YODGORLIKLARINING HOLATI VA ULARNI TA'MIRLASH MASALALARI	481
Жўраев Шерали Фулом ўғли. ТАРИХ ИЛМИЙ БЎЛИМИДАГИ АРХЕОЛОГИК ЭКСПОНАТЛАРИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	486
Qurbonov Bekjon G'ayrat o'g'li. BUXORODAGI MIR ARAB MADRASASI TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI FAOLIYATI.....	489
Tuyev Fazliddin Erkinovich, Tolibjonova Muxlisa Behzodjonovna. BUXORO VILOYATINING SOG'LIQNI SAQLASH SOHASINING ISLOH QILINISHI VA TASHQI ALOQALARI. (1998-2001-YILLAR).	492
Муртазина Д.Р., Муртазин Эмиль Рустамович. ИССЛЕДОВАНИЕ ИСТОРИИ БУХАРЫ: ПУТЕШЕСТВИЕ ЧЕРЕЗ ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ.....	494

Бухоро тарихи масалалари (энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

Nosirova S.S. Nasimov D.B. AJDODLAR MEROSI - MATO HUNARMANDCHILIK NA'MUNALARINING ASRAB AVAYLASHNING DOLZARBLIGI.	496
Kazakova Marifat Dexkanovna. OLIY TA'LIM TIZIMI RIVOJIDA BUXOROLIK AYOL OLIMALARNING O'RNI (BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI MISOLIDA)	500
Qurbonova Dilnora Nuriddin qizi. TARIX FANINI O'QITISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARASI	502
Sobirov Umid Baxtiyorovich. O'ZBEKISTONDA BUXORO TARIXINI O'RGANISHNING DOLZARB MASALALARI	503
بررسی نقش بخارا به عنوان پایتخت فرهنگی سامانیان سعیده کاظمی منش	505

БУХОРО ТАРИХИ МАСАЛАЛАРИ
(Энг қадимги замонлардан ҳозиргача)

мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция

МАТЕРИАЛАРИ

2024 йил 10 май

“Садриддин Салим Бухорий” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Адади 20 нусха. Ҳажми 522 бет. Формат А4. Буюртма 256. 2024 йил.